

บทที่ 5

บทสรุป

จากการออกสำรวจเพื่อทำการวิจัยอาคารพักอาศัยของชาวมอญย่านคลองมอญนั้นพบว่า มีอาคารพักอาศัยอยู่ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. อาคารพักเป็นเรือนไม้ 2 ชั้น มีลักษณะร่วมสมัยแบบอาคารชาวบ้านทั่วไป
2. อาคารพักอาศัยเครื่องผูกชั้นเดียวแบบโรงนา สร้างบนพื้นดินอัดแน่น ฝา และหลังคาส่วนใหญ่มุงด้วยจาก แปลนเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหลังคาทรงจั่ว

จากการสัมภาษณ์ ผู้มีอายุในชุมชนแห่งนี้ ทุกคนต่างให้ความเห็นว่าเป็นอาคารพักอาศัยแบบดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้สร้างมาตั้งแต่แรกเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ฉะนั้นอาคารพักอาศัยแบบที่ 2 นี้ จึงถือว่าเป็นรูปแบบที่พักอาศัยที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนมอญในย่านนี้

จากผลของการวิจัยด้วยการออกสำรวจและรังวัดที่พักอาศัยชนิดที่ 2 จำนวน 17 หลัง พบว่าชาวมอญเริ่มเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานครั้งรัชกาลที่ 5 หลังจากการขุดคลองประเวศบุรีรมย์ได้ไม่นาน ซึ่งเดิมบริเวณย่านนี้เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าเต็มไปด้วยช้างป่าที่มีอันตรายชาวมอญที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในยุคแรกประกอบอาชีพทำนา ได้ทำการขุดคลองมอญและคลองลำปลาทิวเชื่อมต่อกับคลองประเวศบุรีรมย์ แล้วบุกเบิกที่ดินเพื่อใช้เป็นที่นาปลูกข้าว ลักษณะของการตั้งถิ่นฐานนิยมตั้งบ้านเรือนชิดกับลำคลองทั้ง 2 ฝั่ง ขุดคูรอบพื้นที่ที่จะสร้างอาคารพักอาศัยเพื่อพุนเป็นโคก เชื่อมคูที่ขุดกับลำคลองคูใช้เป็นที่พักน้ำเลี้ยงปลาและเป็นทางส่งน้ำสู่ที่นาที่อยู่ถัดออกไป ปลูกไม้ยืนต้นลักษณะสวนผสมไว้ตามโคก ใกล้กับบริเวณตัวที่พักอาศัยด้านตะวันตกเป็นลานดินอเนกประสงค์ เป้าหมายหลักใช้เป็นลานนวดข้าว

เหตุที่อาคารที่พักอาศัยเป็นโรงนา มีลักษณะดังได้กล่าวแล้ว เพราะเหมาะสมกับวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจ เรือนส่วนใหญ่เป็นเรือนเดี่ยว มีสี่ห้องเสา วางแนวแกนอาคารตามตะวัน ห้องเสาแรกด้านตะวันออกเป็นส่วนห้องนอนยกพื้นสูงประมาณ 0.80–1.00 เมตร กันห้องเป็นสัดส่วนแน่นอน พื้นห้องเป็นไม้กระดาน ห้องเสาที่ 2 ถัดมาเป็นแคร่ไม้กระดานมีระดับต่ำกว่าส่วนนอนประมาณ 1 ฝ่ามือ ใช้เป็นบริเวณเอนกประสงค์ ห้องเสาที่ 3 และ 4 นั้น พื้นเป็นดินอัดแน่น ห้องเสาที่ 3 เป็นที่โล่งเอนกประสงค์ใช้เป็นเครื่องมือทำนาและเสียมเก็บข้าวเปลือก มีส่วนครัวและรับประทานอาหารอยู่ชิดใดซีกหนึ่ง ห้องเสาที่ 4 แต่เดิมเป็นที่ผูกควายในเวลาค่ำคืน เพราะปลอดภัยจากการลักขโมย ต่อมาเมื่อเลิกใช้ควายทำนาแล้ว โดยเปลี่ยนเป็นมาใช้รถไถ จึงลดอาคารเหลือเพียง 3 ห้องเสา

หากต้องการขยายพื้นที่ภายในโรงนาให้กว้างขึ้น มักจะเพิ่มโรงนาขึ้นอีกหลังหนึ่งขนานกับโรงนาเดิม บางหลังมีขนาดเท่ากัน บางหลังลดห้องเสาให้น้อยกว่ากัน 1 ห้องเสา ใช้เป็นที่ผูกควายเก็บข้าวเปลือก เครื่องมือทำนา ห้องเสาด้านตะวันออกมักเป็นส่วนครัวและบริเวณรับประทานอาหาร

น้ำสำหรับใช้ดื่มกินเป็นน้ำฝนเก็บไว้ในตุ่มขนาดใหญ่ น้ำสำหรับซักล้างและอาบใช้น้ำคลองด้านตะวันออกของตัวเรือนจะขุดคูน้ำขนาดเล็กเชื่อมกับลำคลองเป็นที่เก็บเรือ เพราะการคมนาคมส่วนใหญ่ใช้คลองเป็นหลัก แม้จะมีการตัดถนนเข้าสู่บริเวณชุมชนแล้วก็ตาม

อาคารพักอาศัยแบบโรงนานี้มีรูปแบบการจัดวางแปลนและรูปทรงสัดส่วนที่ตายตัว เพราะมีกฎเกณฑ์ข้อห้ามวางไว้ตามคติความเชื่อ อาคารพักอาศัยแบบนี้ยังมีการสร้างกันอยู่บ้างในกลุ่มชุมชนชาวมอญที่ไม่ค่อยมีฐานะหรือพวกที่เคร่งครัดต่อประเพณีดั้งเดิม ซึ่งมีจำนวนไม่มากนักแล้ว อาคารบางหลังก็จะมีการใช้วัสดุใหม่แต่ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมเอาไว้ เพราะอิทธิพลของพลังทางประเพณี

และความเคยชิน ในการดำรงชีวิตที่ตนเคยอาศัยอยู่มาก่อน ปัจจุบันนี้คนกลุ่มใหญ่หันไปนิยมสร้าง เรือนพักอาศัยแบบร่วมสมัยมากขึ้น ซึ่งในกาลข้างหน้าจะหารูปแบบอาคารพักอาศัยของชาวมอญ แบบดั้งเดิมไม่ได้ ฉะนั้นการวิจัยครั้งนี้ ออกจะเป็นการเข้าไปศึกษาวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับระบบก่อสร้าง และรูปแบบของอาคารแล้วยังถือว่าเป็นการบันทึกรูปแบบโรงนาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญใน บริเวณนี้เอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางไว้ศึกษาและหาแนวทางประสานลักษณะรูปแบบดั้งเดิมให้สอดคล้อง กับวิถีชีวิตและวัสดุสมัยปัจจุบันได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการเชื่อมอดีตให้เข้ากับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม และมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะตัว